JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
CHRISTINE STIX-HACKL
5 päivänä joulukuuta 2002 [1]

I Johdanto

1. Käsiteltävänä olevassa kanteessa komissio vaatii toteamaan, että Portugalin tasavalta ei ole noudattanut toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/391/ETY [2] (jäljempänä direktiivi) 4, 10, 11 ja 12 artiklan mukaisia velvoitteitaan.

2. Komission esittämä arvostelu koskee sitä, ettei työntekijöiden edustajan, jolla on erityinen vastuu työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä (jäljempänä työntekijöiden erityinen edustaja), valinnasta ole annettu menettelysäännöksiä.

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.
2 — EYVL L 183, s. 1.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Direktiivi 89/391/ETY*

3. Direktiivin 3 artiklan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Työntekijöiden edustajalla, jolla on erityinen vastuu työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä, [tarkoitetaan] henkilöä, joka on valittu, nimetty tai asetettu kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti edustamaan työntekijöitä työntekijöiden turvallisuutta ja terveyttä työssä koskevissa asioissa."

4. Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että työnantajat, työntekijät ja työntekijöiden edustajat ovat niiden oikeussääntöjen alaisia, jotka ovat tarpeellisia tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi."

5. Direktiivin 10—12 artiklassa määritellään työntekijöiden erityisen edustajan oikeudet.

B *Kansallinen oikeus*

6. Asetuksen nro 441/91, joka on annettu 14.11.1991 (jäljempänä asetus),[3] 10 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Työntekijöiden edustaja

1) Työntekijät valitsevat edustajat työturvallisuutta, työolosuhteita ja terveydensuojelua koskevia kysymyksiä varten suoralla ja salaisella vaalilla d'Hondtin järjestelmään perustuvan edustusperiaatteen mukaisesti.

2) Vaaliin saavat osallistua vain ehdokaslistat, jotka ovat yrityksen työntekijöitä edustavien ammattiyhdistyksen asettamia, ja ehdokaslistat, jotka vähintään 20 prosenttia yrityksen työntekijöistä on allekirjoittanut, ja kukaan työntekijä ei saa allekirjoittaa useampaa kuin yhden ehdokaslistan eikä olla ehdokkaana useammalla kuin yhdellä ehdokaslistalla.

3) Jokaisella ehdokaslistalla on oltava yhtä monta ehdokasta ja varahenkilöä kuin vaalilla täytettävien paikkojen lukumäärä.

4) Työntekijöiden edustajien lukumäärä ei saa olla suurempi kuin:

a) yrityksissä, joissa on vähemmän kuin 61 työntekijää — yksi työntekijöiden edustaja

b) yrityksissä, joissa on 61—150 työntekijää — kaksi työntekijöiden edustajaa

c) yrityksissä, joissa on 151—300 työntekijää — kolme työntekijöiden edustajaa

3 — *Diário da República I*, A-sarja, nro 262, 14.11.1991.

d) yrityksissä, joissa on 301—500 työntekijää — neljä työntekijöiden edustajaa

e) yrityksissä, joissa on 501—1 000 työntekijää — viisi työntekijöiden edustajaa

f) yrityksissä, joissa on 1 001—1 500 työntekijää — kuusi työntekijöiden edustajaa

g) yrityksissä, joissa on yli 1 500 työntekijää — seitsemän työntekijöiden edustajaa.

5) Työntekijöiden edustajien toimikausi on kolme vuotta.

6) Työntekijän edustajan korvaaminen toisella on mahdollista, jos edustaja luopuu tehtävästään tai on pysyvästi estynyt sen hoitamisesta, ja tilalle tulee tällöin ehdokas tai varahenkilö asianomaisen ehdokaslistan mukaisessa järjestyksessä.

7) Edellisissä momenteissa tarkoitetulla työntekijöiden edustajalla on tämän tehtävänsä hoitamiseksi oikeus saada vapautus työstä viideksi tunniksi kuukaudessa.

8) Edellisessä momentissa tarkoitettua työstä vapautusta ei myönnetä sellaisen vapautuksen lisäksi, johon työntekijällä on oikeus muun työntekijöitä edustavan elimen jäsenenä."

7. Asetuksen 23 §:n 2 momentin b kohtaan sisältyy oikeudellinen perusta säännösten antamiseksi työntekijöiden erityisen edustajan vaalissa noudatettavasta menettelystä.

III Oikeudenkäyntiä edeltävä menettely ja oikeudenkäynti

8. Jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivi voimaan 31.12.1992 mennessä.

9. Erään kantelun johdosta komissio päätyi katsomaan, ettei direktiiviä ole Portugalissa pantu asianmukaisesti täytäntöön, koska työntekijöiden erityisen edustajan valitsemisessa noudatettavasta vaalimenettelystä ei ole annettu määräyksiä. Komissio kehotti sen vuoksi 26.1.2000 päivätyllä virallisella huomautuksella Portugalin tasavaltaa esittämään asiaa koskevat huomautuksensa kahden kuukauden kuluessa.

10. Koska Portugalin hallituksen 4.4.2000 päivätty vastauskirje ei komission käsityksen mukaan ollut poistanut komission epäilyksiä, komissio lähetti 2.2.2001 päivätyllä kirjeellä Portugalin tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se katsoi työntekijöiden erityisen edustajan vaalia koskevien menettelymääräysten puuttumisen merkitsevän direktiivin 4, 10, 11 ja 12 artiklan rikkomista, ja kehotti Portugalin tasavaltaa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa — eli 2.4.2001 mennessä. Portugalin hallitus vastasi 18.6.2001 päivätyllä kirjeellä, jossa se ilmoitti olevansa sitä mieltä, ettei direktiivistä johtuvien velvoitteiden noudattamiseksi ole tarpeen antaa enempiä määräyksiä vaalimenettelystä.

11. Koska komissio päätyi katsomaan, ettei Portugalin tasavalta ole noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan, se nosti 22.10.2001 päivätyllä kirjelmällä, joka saapui yhteisöjen tuomioistuimeen 29.10.2001, EY 226 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimessa kanteen Portugalin tasavaltaa vastaan.

12. Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

1. toteaa, että Portugalin tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 89/391/ETY 4, 10, 11 ja 12 artiklan mukaisia velvoitteitaan

2. velvoittaa Portugalin tasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

IV Kanneperusteen arviointi

A *Asianosaisten lausumat*

13. *Komissio* katsoo, että koska Portugalin tasavalta ei ole antanut määräyksiä työntekijöiden erityisen edustajan vaalissa noudatettavasta menettelystä, Portugalin tasavalta estää työntekijöille ja heidän edustajilleen direktiivin 4, 10, 11 ja 12 artiklan mukaan kuuluvien oikeuksien toteuttamisen ja siten vaarantaa työntekijöiden turvallisuutta ja terveyttä työpaikalla.

14. Komissio viittaa yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan saatettaessa direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä on oikeusvarmuuden vaatimusten täyttämiseksi erityisen tärkeää, että yksityisten oikeudellinen asema on selvä ja täsmällinen, jotta heillä on mahdollisuus tuntea kaikki oikeutensa ja, jos tarvetta on, mahdollisuus vedota niihin kansallisissa tuomioistuimissa.[4] Työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskevien menettelymää-

4 — Asia C-236/95, komissio v. Kreikka, tuomio 19.9.1996 (Kok. 1996, s. I-4459, 13 kohta) ja asia 143/83, komissio v. Tanska, tuomio 30.1.1985 (Kok. 1985, s. 427, Kok. Ep. VIII, s. 31, 10 kohta).

räysten puuttumisen vuoksi työntekijöiden ei ole mahdollista saada tietoa kaikista oikeuksistaan ja tarvittaessa toteuttaa ne tuomioistuimessa.

15. Asetuksen 10 §:ssä tosin säädetään työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskevista perusperiaatteista. Työntekijöiden erityisten edustajien vaalien asianmukaisen toimittamisen olennaiset edellytykset vahvistetaan kuitenkin vasta vaalimenettelyä koskevilla oikeussäännöillä. Portugalin tämänhetkisen lainsäädännön mukaan esimerkiksi säännökset vaalioikeudesta, vaalin julkisuudesta, vaalilautakunnasta, ääntenlaskennasta, vaalin tuloksen julkistamisesta ja vaalituloksen riitauttamisesta puuttuvat. Tällä tavoin työntekijöitä estetään työntekijöiden erityisten edustajien vaalien toimittamisesta.

16. Komission käytettävissä olevien tietojen mukaan työntekijöiden erityisiä edustajia on Portugalissa valittu vain harvoissa yrityksissä, minkä on komission käsityksen mukaan katsottava johtuvan vaalimenettelyä koskevien oikeussäännösten puuttumisesta. Portugalin hallituksen väitteestä, jonka mukaan työntekijöiden erityisiä edustajia on Portugalissa valittu useissa eri yrityksissä siitä huolimatta, että vaalimenettelyä koskevat erityismääräykset yhä puuttuvat, komissio huomauttaa, ettei Portugalin hallitus ole toimittanut sille minkäänlaista tietoa siitä, paljonko tällaisia yrityksiä on, eikä yksilöinyt näitä yrityksiä. Sen vuoksi komission ei ole mahdollista arvioida, onko tämä yleinen käytäntö vai koskeeko tämä vain joitakin yrityksiä. Tämän vuoksi ei komission mielipiteen mukaan ole olemassa mitään takeita siitä, että kyseiset vaalit toimitettaisiin Portugalissa yleisesti ja että työntekijöiden erityiset edustajat ryhtyisivät hoitamaan tehtäväänsä.

17. Komissio katsoo, että kun Portugali on luonut oikeudellisen perustan vaalimenettelyä koskevien määräysten antamiseksi (asetuksen 23 §:n 2 momentin b kohta) ja vedonnut komissioon nähden siihen, että tällainen ehdotus on jo valmisteltavana, Portugali on kaiken lisäksi itse myöntänyt, että vaalimenettelyä koskevat oikeussäännöt ovat tarpeen asetuksen 10 §:ssä vahvistettujen periaatteiden täydentämiseksi.

18. *Portugalin hallitus* katsoo, että asetuksen 10 § merkitsee direktiivin 4 artiklan mukaisten velvoitteiden täydellistä noudattamista, koska sen mukaisesti työntekijät voivat valita erityiset edustajansa, jotta nämä voivat käyttää direktiivin 10—12 artiklan mukaisia oikeuksiaan.

19. Asetuksen 10 § koskee kaikkia yrityksiä sekä julkisella ja yksityisellä sektorilla että valtiontaloudessa, julkisoikeudellisiin virkasuhteisiin sovelletaan vastaavia määräyksiä. Mainittuun pykälään sisältyy kaikki demokraattista vaalia varten tarvit-

tavat säännökset ja siinä määritellään myös työntekijöiden erityisten edustajien oikeudellinen asema:

— vaalin toimittavat yritykset (2 ja 4 momentti)

— yrityksen kaikki työntekijät ovat äänioikeutettuja ja vaalikelpoisia (1 ja 2 momentti, in fine)

— vaali toimitetaan listavaalina (2 momentti)

— oikeus listojen ehdollepanoon on yrityksen työntekijöitä edustavilla ammattiyhdistyksillä tai vähintään 20 prosentilla yrityksen työntekijöistä (2 momentti)

— ehdokkaiden ja varajäsenten lukumäärä listaa kohden (3 momentti)

— työntekijöiden erityisten edustajien enimmäismäärä kussakin yrityksessä (4 momentti)

— työntekijöiden erityisten edustajien vaalissa noudatettava menetelmä (d'Hondt) (1 momentti)

ja lisäksi

— työntekijöiden erityisten edustajien toimikauden kestoaika (5 momentti)

— perusteet ja menettely työntekijöiden erityisen edustajan korvaamiseksi (6 momentti)

— työntekijöiden erityisen edustajan tehtävän hoitamiseksi myönnettävän työstä vapautuksen tuntimäärä kuukaudessa (7 ja 8 momentti).

20. Asetuksen 23 §:n 2 momentin b kohdassa säädetään sitovasti, että vaalimenettelystä annetaan määräyksiä. Näitä määräyksiä ei kuitenkaan vielä ole annettu. Tämä ei kuitenkaan — toisin kuin komissio olettaa — millään tavoin estä työntekijöitä valitsemasta erityisiä edustajiaan.

Siihen tarvittavat vaalia koskevat säännökset ilmenevät nimittäin jo suoraan asetuksen 10 §:n 1 ja 2 momentista.

21. Sen lisäksi turvataan se, ettei yrityksen johto voi estää tällaista vaalia eikä valittuja työntekijöiden erityisiä edustajia käyttämästä oikeuksiaan. Jo työoikeuden yleisten säännösten mukaan yrityksen johdolta on kielletty kaikki sellaiset menettelytavat, joilla estetään työntekijöille kuuluvien oikeuksien käyttäminen tai langetetaan haitallisia seuraamuksia sen vuoksi. Irtisanominen on Portugalin työoikeuden mukaan mahdollista vain perustellusta syystä, irtisanominen omien oikeuksien käyttämisen vuoksi olisi sitä vastoin oikeudenvastaista työntekijää tai työntekijöiden edustajaa kohtaan.

22. Siltä osin kuin komissio arvostelee Portugalin tasavaltaa siitä, ettei työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskeviin oikeussääntöihin sisälly määräyksiä esimerkiksi vaalioikeudesta, vaalilautakunnasta, vaalien ajasta ja paikasta, ääntenlaskennasta ja vaalituloksen julkistamisesta, Portugalin hallitus kiistää arvostelun vedoten siihen, että vaalien kannalta yleensäkin on olennaista vain vaalitapa ja vaalioikeus. Niistä kuitenkin säädetään asetuksen 10 §:ssä.

23. Komission esittämästä arvostelusta, jonka mukaan vaalin tuloksen riitauttamista koskevien säännösten puuttuminen merkitsee direktiivin puutteellista täytäntöönpanoa, Portugalin hallitus lausuu, että mikäli työntekijöiden erityisten edustajien vaalit on toimitettu asetuksen 10 §:stä poikkeavalla tavalla, yleisen lain mukaiset oikeussuojakeinot ovat tällöin käytettävissä. Portugalin siviiliprosessilain 2 §:n 2 momentin mukaan saadaan nimittäin nostaa kanne mistä tahansa lainrikkomisesta sekä vaatia mahdollisesti tarvittavien toimenpiteiden toteuttamista.

24. Osoitukseksi siitä, ettei vaalimenettelyä koskevien oikeussääntöjen puuttuminen estä työntekijöitä toimittamasta edustajiensa vaaleja, Portugalin hallitus vetoaa siihen, että Portugalissa on olemassa useita esimerkkejä siitä, kuinka Portugalin työoikeuden mukaiset työntekijöiden edustajien vaalit toimitetaan ilman erityisiä menettelyoikeudellisia oikeussäännöksiä. Siten esimerkiksi ammattiyhdistyksen toimihenkilöt valitaan ja niiden työjärjestys hyväksytään läsnä olevien yksinkertaisella enemmistöllä välittömästi tehdyllä työntekijöiden kokouksen päätöksellä. Myös säännöllisesti toimitettavat vaalit ammattiyhdistyksen edustajien valitsemiseksi yrityksessä toimitetaan ilman erityisiä määräyksiä vaalimenettelystä.

25. Toimittamalla portugalilaisissa yrityksissä jo toimitettuja työntekijöiden erityisten edustajien vaaleja koskevia numerotietoja Portugalin hallitus on sitä paitsi jo osoittanut komissiolle, ettei vaa-

limenettelyä koskevien oikeussääntöjen puuttuminen selvästikään estä työntekijöitä toimittamasta kyseisiä vaaleja. Portugalin toimivaltaisille viranomaisille on tällä välin ilmoitettu muistakin yrityksistä, joissa kyseiset vaalit on toimitettu, ja Portugalin hallituksen tiedossa on tällä hetkellä 94 sellaista yritystä. Tarkkaa lukumäärää Portugalin hallitus ei kuitenkaan tunne, koska Portugalissa ei ole asiaa koskevaa ilmoitusvelvollisuutta. Portugalin hallitus myöntää joka tapauksessa, ettei tämä lukumäärä ole tyydyttävä. Komissio ei sitä paitsi ole tähän mennessä vaatinut Portugalin hallitusta ilmoittamaan sille niiden yritysten lukumäärän ja yksilöimään ne yritykset, joissa kyseiset vaalit on toimitettu. Portugalin hallitus on kuitenkin myös jatkossa valmis toimittamaan käytettävissään olevat tiedot.

B *Arviointi*

26. Direktiiviin sisältyy erityisesti "työntekijöiden erityisten edustajien" käsitteen määritelmä sekä säännökset heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan heidän osallistuessaan työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojeluun. Direktiivissä ei kuitenkaan ole nimenomaisia säännöksiä siitä, onko jäsenvaltioiden annettava työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskevia menettelysäännöksiä ja jos on, milloin ja millaisia. Tämän lisäksi direktiivissä ei myöskään millään tavoin edellytetä nimenomaisesti, että työntekijöiden erityiset edustajat voitaisiin valita vain vaalilla eli että työntekijöillä olisi tämän mukaisesti oikeus vaaleihin. Direktiivin 3 artiklan c alakohdassa päinvastoin määritellään työntekijöiden erityiset edustajat henkilöiksi, jotka on "valittu, nimetty tai asetettu".

27. Komission esittämä arvostelu lienee siksi ymmärrettävä siten, että *jos* jäsenvaltio säätää, että työntekijöiden erityiset edustajat valitaan tehtäväänsä vaalilla, niin tällöin ei riitä säännösten antaminen vaalin edellytyksistä — kuten Portugalin tasavalta kiistattomasti on tehnyt asetuksen 10 §:llä. Komission näkemyksen mukaan tarvitaan tämän lisäksi yksityiskohtaisempia säännöksiä vaalimenettelystä.

28. Koska direktiivissä ei ole tätä koskevia nimenomaisia vaatimuksia, komission käsitykseen olisi yhdyttävä vain siinä tapauksessa, jos olisi oletettavissa, että komission vaatimat vaalimenettelyä koskevat säännökset olisivat ehdottoman välttämättömiä, jotta työntekijöiden olisi *käytännössä* mahdollista valita erityinen edustajansa ja siten käyttää tätä koskevia oikeuksiaan.

29. Ensiksi on todettava, että työntekijöiden erityisten edustajien vaali — kuten kaikki muutkin demokraattiset vaalit — edellyttää tiettyjen perustavanlaatuisten

säännösten olemassaoloa. Näitä ovat ainakin

— äänioikeus ja vaalikelpoisuus

— ehdokasasettelun muoto (esim. suora vaali tai listavaali)

— vaalitapa (esim. avoin tai salainen)

— vaaditun äänten enemmistön toteaminen (esim. d'Hondt tai yksinkertainen enemmistö).

Asetuksen 10 §:n 1—3 momentti täyttävät nämä demokraattisen vaalilainsäädännön edellytykset.

30. Siten säännöksiin sisältyy myös — komission puuttuviksi väittämät — määräykset vaalioikeudesta. Komissio vetoaa kuitenkin vaalioikeutta koskevien määräysten puuttumisen ohella pääasiallisesti myös siihen, että säännökset vaalin julkisuudesta, vaalilautakunnasta, äänten laskemisesta, vaalin tuloksen julkistamisesta ja vaalin tuloksen riitauttamisesta puuttuvat. [5]

31. On todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään korostanut, että saatettaessa direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä on oikeusvarmuuden vaatimusten täyttämiseksi erityisen tärkeää, että yksityisten oikeudellinen asema on selvä ja täsmällinen, jotta heillä on mahdollisuus tuntea kaikki oikeutensa ja, jos tarvetta on, mahdollisuus vedota niihin kansallisissa tuomioistuimissa. [6]

32. Komission kaipaamista määräyksistä on seuraavaksi todettava vaalin tuloksen riitauttamisen osalta, että Portugalin siviilioikeuden säännöksiin sisältyy — Portugalin hallituksen lausuman mukaan, jota ei ole tältä osin riitautettu — yleiset määräykset, joita sovelletaan myös työntekijöiden erityisten edustajien vaaleihin, jolleivät vaalit ole olemassaolevien säännösten (tässä tapauksessa erityisesti asetuksen

5 — Komissio ei ole väittänyt, että muiden kuin vaalimenettelyä koskevien säännösten puuttuminen voisi mahdollisesti estää työntekijöitä toimittamasta työntekijöiden erityisten edustajien vaalia. Sellaisia säännöksiä voisivat olla esimerkiksi määräykset työntekijöiden erityisten edustajien toimikaudesta sekä suojasta tämän tehtävän hoitamisesta tai vaaliin osallistumisesta johtuvia työnantajan toimenpiteitä vastaan. Tässä yhteydessä riittää sen vuoksi viittaus siihen, että ensi näkemältä asetuksen 10 §:ään ja Portugalin työoikeuden yleisiin säännöksiin sisältynee tätä koskevat riittävät säännökset, kuten Portugalin hallitus on lausunut ja mitä ei ole tältä osin kiistetty.

6 — Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia 143/83.

10 §:n) mukaiset. Mahdollisuus vaalin tuloksen riitauttamiseen on näin ollen vahvistettu oikeussäännöksillä.

33. Äänten laskemistavan osalta on todettava, että tämä kysymys on ollut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä Euroopan parlamentin henkilöstön edustajien vaalia koskeneessa asiassa De Dapper ym.[7] Yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa:

"Sääntöjen[8] 10 artiklan mukaan [vaalilautakunta] vahvistaa äänestyslipun muodon. Koska säännöissä ei anneta muita määräyksiä vaalissa noudatettavista menettelytavoista, mainituista määräyksistä seuraa, että vaalilautakunta on voinut vapaasti valita äänestämistä ja äänten laskentaa varten minkä tahansa sellaisen menettelyn, joka on luotettava ja täyttää vapaalle ja salaiselle vaalille asetettavat vaatimukset."

34. Yhteisöjen tuomioistuin ei siis lähtökohtaisesti pidä äänten laskemisessa noudatettavaa menettelyä koskevien nimenomaisten määräysten olemassaoloa välttämättömänä, jotta työntekijöiden edustajien vaalien toimittaminen olisi käytännössä mahdollista.

35. Jos siis vaalin tuloksen riitauttamiseen on olemassa riittävät oikeudelliset mahdollisuudet ja jos vaalin toimittamisesta vastaavat henkilöt voivat laskea äänet yhteisöjen tuomioistuimen mainitsemia edellytyksiä noudattaen mutta muuten vapaasti, on vielä jäljellä kysymys siitä, voiko komission esimerkinomaisesti mainitsemien, työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskevien muiden (erityisesti vaalilautakunnan toimintaa, vaalin tuloksen julkistamistapaa ja komission tarkemmin määrittelemättä jättämää vaalien julkisuutta koskevien) menettelysäännösten puuttuminen estää työntekijöitä Portugalissa toteuttamasta direktiiviin perustuvia oikeuksiaan.

36. Jos vaalien julkisuudella tarkoitetaan kysymystä vaalien avoimuudesta tai salaisuudesta, asetuksen 10 §:n 1 momentti täyttää tämän vaatimuksen, koska siinä säädetään "suorasta ja salaisesta" vaalista. Jos sillä tarkoitetaan vaalien ilmoittamista tai kuuluttamista, siihen samoin kuin vaalilautakuntaa ja vaalin tuloksen julkistamistapaa koskevaan kysymykseen pätee seuraava esitys:

37. On syytä huomauttaa, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä komission kuuluu

7 — Asia 54/75, De Dapper ym. v. parlamentti, tuomio 9.3.1977 (Kok. 1977, s. 471, 36—40 kohta).

8 — Henkilöstösääntöjen liitteessä II olevan 1 artiklan 2 kohdan nojalla tehty Euroopan parlamentin virkamiesten yleiskokouksen päätös "Henkilöstön edustusta koskevat säännöt" (ei julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*).

näyttää toteen kanteessa väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen,[9] nyt käsiteltävässä asiassa siis se, että kansalliset oikeussäännöt eivät tiettyjen kansallisten toimenpiteiden puuttumisen vuoksi täytä direktiivin vaatimuksia.

38. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa komissio kuitenkin tyytyy pääasiallisesti väittämään, että työntekijöiden erityisten edustajien vaalia koskevien erityisten menettelysäännösten puuttuminen jättää tämän vaalin työntekijöiden kannalta niin epäselväksi, ettei heillä ole edes mahdollisuutta toimittaa sellaista vaalia. Osoitukseksi tästä komissio viittaa niiden yritysten — todellisuudessakin — pieneen lukumäärään Portugalissa, 94 yritystä, joissa työntekijöiden erityisten edustajien vaalit on toimitettu Portugalin hallituksen tietojen mukaan.

39. Työntekijöiden edustajien vaalien toimittamatta jättämiseen voi kuitenkin lähtökohtaisesti olla useita eri syitä. Komissio ei ole kyennyt osoittamaan, että vaalia koskevien erityisten menettelysäännösten ja erityisesti vaalin julkisuutta, vaalilautakuntaa, ääntenlaskentaa, vaalitulosten julkistamista ja vaalituloksen riitauttamista koskevien erillisten määräysten puuttuminen olisi tähän ratkaisevana syynä.

40. Portugalin hallitus on erityisesti osoittanut — komission riitauttamatta — että työntekijöiden yleiset edustajat valitaan Portugalissa säännöllisesti ja laajassa mitassa ilman muodollisia säännöksiä vaalimenettelystä, mistä on pääteltävissä, etteivät työntekijät Portugalissa lähtökohtaisesti ilmeisestikään esty edustajiensa valitsemisesta sen vuoksi, ettei vaalimenettelystä ole olemassa komission mainitsemien kaltaisia määräyksiä.

41. Komission esittämästä väitteestä, jonka mukaan Portugalin hallitus ei ole riittävästi yksilöinyt komissiolle niitä yrityksiä eikä toimittanut sille riittäviä tietoja niiden yritysten lukumäärästä, joissa työntekijöiden erityisten edustajien vaalit on toimitettu ilman vaaleja koskevia menettelysäännöksiä, on lopuksi todettava, ettei itse direktiiviin sisälly tällaisia jäsenvaltioiden noudatettavia ilmoitusvelvollisuuksia eikä myöskään säännöstä, jonka mukaan jäsenvaltioissa olisi saatettava yritysten noudatettavaksi vastaavat ilmoitusvelvollisuudet. Sen vuoksi ei voida katsoa, että Portugalin tasavalta olisi ollut velvollinen toimittamaan sellaista tietoaineistoa. Portugalin tasavalta on siten täysin täyttänyt jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaan menettelyyn liittyvän yhteistyövelvoitteensa,[10] kun se on pyyn-

9 — Ks. esim. asia C-160/94, komissio v. Espanja, tuomio 23.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5851, 17 kohta).

10 — EY 10 artiklan mukaisesti, ks. esim. asia 192/84, komissio v. Kreikka, tuomio 11.12.1985 (Kok. 1985, s. 3967) ja asia C-137/91, komissio v. Kreikka, tuomio 24.6.1992 (Kok. 1992, s. I-4023).

nöstä toimittanut komissiolle käytettävissä olleen tietoaineiston. Komissio ei voi tehdä tästä pitemmälle meneviä johtopäätöksiä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen toteutumisen suhteen.

42. Kaiken kaikkiaan on siis todettava, ettei komissio ole näyttänyt toteen väittämäänsä direktiivin puutteelliseen täytäntöönpanoon perustuvaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä.

V Ratkaisuehdotus

43. Kaiken tämän perusteella ehdotan yhteisöjen tuomioistuimelle, että se

1) hylkää komission kanteen

2) velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.